

OB STOTEM ZVEZKU ZGODOVINSKEGA ČASOPISA

Tale tretja številka 49. letnika je obenem stoti zvezek *Zgodovinskega časopisa*. Čeprav ni v navadi, da bi obhajali jubileje zvezkov, naj nam bo vendarle dovoljeno zapisati nekaj zgodovinsko-spominskih besed. Najstarejši predhodnik *Zgodovinskega časopisa*, *Mitteilungen des Historischen Vereins für Krain* so začele izhajati 1. januarja 1846. Ta dan je natisnjen na prvi številki, ki je štela štiri strani velikega formata. Vsak mesec je prinesel novo številko; ene so imele po štiri, druge po osem strani, prvi letnik skupaj 76 strani¹. Mesečnemu izhajanju so ostale *Mitteilungen* zveste večino svojega življenja. V 23 letnikih (1846–1868) je izšlo lepo število 215 zveščičev. Največji letnik je imel 166 strani (1857)².

Muzejsko društvo je bilo sicer starejše od Historičnega, z izdajanjem pa je začelo pozneje. Najprej je izdal Dežman tri *Jahreshefte* (1856, 1858, 1862) in prvi letnik *Mitteilungen* (1866). Vsi štirje zvezki so bili nekakšni zborniki. Dva sta imela preko 200 strani oktava. Pravo nasprotje drobnih številok pri Historičnem društvu. Vsebina pa je bila skoraj v celoti prirodoslovna. 2. julija 1885 se je Historično društvo razšlo oziroma spojilo z Muzejskim. Tako se je rodil drugi letnik *Mitteilungen des Musealvereines für Krain* (1889). Z njim se je začelo neprekinjeno izhajanje naših zgodovinskih časopisov. Združitev društev je povzročila enakovredno upoštevanje zgodovinskih in prirodoslovnih razprav. Od 4. do 7. letnika (1891–1894) je imel vsak del posebno paginacijo. Ko so, kot bomo videli, letne zvezke opustili in prešli na dvomesečno izhajanje, je bilo te stroge delitve konec.

Anton Koblar, kurat v ljubljanski prisilni delavnici in arhivar v deželnem muzeju, je dosegel, da se je slovenščina uvedla v društvene publikacije. Poleg *Mitteilungen* so začela 1891 izhajati *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko*. Prvi letnik je imel 86 strani in 3 razprave, ki jih je vse napisal Koblar. Drugi letnik je imel že 160 strani in 6 razprav. Poleg Koblarja so jih prispevali Josip Apih, Anton Kaspret, Franc Kos in Simon Rutar. Ne smemo misliti, da so v *Izvestja* pisali Slovenci, v *Mitteilungen* pa Nemci. V obeh glasilih so bili pisči večinoma Slovenci. Prirodoslovnih razprav pa je bilo manj v *Izvestjih* kot v *Mitteilungen*. Na občnem zboru 21. junija 1892 je bilo sklenjeno, naj izhajajo *Izvestja* vsak drugi mesec na približno dveh tiskovnih polah. Na ta način je izšel 3. letnik (1893) v šestih sešitkih, kakor so takrat rekli, na skupaj 256 straneh. Štirje sešitki so imeli po 40 strani, dva pa nekaj več. Malo pozneje, z letnikom 1895, so tudi *Mitteilungen* prešle na šest sešitkov na leto. To ni bilo tako lahko. Okrog začetka novega stoletja so tako *Izvestja* kot *Mitteilungen* prešla na dvojne številke, tako da so večinoma izhajali po trije zvezki na leto. *Mitteilungen* so v 20 letnikih izdale 57 zvezkov, *Izvestja* pa v 19 letnikih 77 zvezkov.

17. januarja 1908 je odbor neposredno po občnem zboru sklenil dati nemškemu glasilu ime *Carniola* in ga izdajati štirikrat na leto v večjem formatu. Taka *Carniola* je izhajala samo dve leti (5 zvezkov), kajti 11. februarja 1910 je sklenil občni zbor, da se »opusti dvojno glasilo, slovensko in nemško ter naj se strne v enotno poliglotsko«³. Poliglotsvo se je kazalo v tem, da so uvedli na ovitkih in v kazalnih trojezičnost – slovenske, nemške in francoske naslove in sporočila, časopis pa je bil v glavnem slovenski, nekatere razprave pa so bile tudi nemške. Prevzeli so malo prej uvedeno ime *Carniola*, toda z oznako *Nova vrsta* in z novim štetjem letnikov.

29. aprila 1919 je občni zbor sklenil preimenovati Muzejsko društvo za Kranjsko v Muzejsko društvo za Slovenijo. Kot zanimivost naj povemo, da se je v debati pojavila pripomba, »da je izraz nekoliko preoster, in bi se nam znal očitati separatizem z ozirom na Hrivate in Srbe«⁴. *Carniolo* so preimenovali v *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo*. Drugeč so ločili zgodovinski in prirodoslovni del. Odslej sta izhajala vsak s svojo paginacijo.

¹ Našteli so jih sicer samo 72, ker se je paginacija zamešala.

² Olga Janša-Zorn: Historično društvo za Kranjsko, *Zgodovinski časopis* 46, 1992, str. 41.

³ *Carniola* NV 1, 1910, str. 184.

⁴ *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 1, 1920, str. 40.

Deseti letnik (1929) pa je bil zadnji te vrste. Zgodovina in prirodoslovje sta se popolnoma ločila. Najprej sta nastali v okviru društva dve sekciji, potem pa je Muzejsko društvo ostalo zgodovinarjem, prirodoslovci pa so šli na svoje. Podobno je bilo z glasilom. Namesto prirodoslovnega dela *Glasnika* so začele izhajati *Prirodoslovne razprave* (1931), *Glasnik* pa je ostal zgodovinarjem. Letniki 11–14 (1930–1933) so izhajali s podnaslovom *Zgodovinska sekcija*, s 15. letnikom (1934) pa je ta podnaslov odpadel.

Prva *Carniola* je uvedla sistem štirih letnih številke, prevzela ga je tudi druga *Carniola* in se je ohranil do današnjega dne. Praksa je bila zelo različna. Že v prvi in drugi *Carnioli* so le enkrat (3. letnik 1912) res izšle štiri številke, navadno smo imeli tri zvezke ali dva. Nova vrsta *Carniole* je dala v 9 letnikih 25 zvezkov. *Glasnik* je imel še večje težave. V letih 1921–1927 so izšli samo 3 zvezki, eden za tri letnike, dva za po dva letnika. Navadno je imel en letnik en zvezek, trikrat pa se je posrečilo izdati po dva zvezka na leto (1937, 1938, 1941). 26 letnikov *Glasnika* je dalo 24 zvezkov. *Zgodovinski časopis* je najprej nadaljeval *Glasnikovo* pot. Prvih 21 letnikov je imelo 16 zvezkov, ker sta bila petkrat po dva letnika združena v en zvezek. Z letom 1968 sta začela izhajati po dva zvezka na leto, z letom 1977 po trije, z letom 1987 pa po štirje. Tako smo, upajmo da za dlje časa, uresničili sklep z dne 17. januarja 1908.

Vasilij Melik